

La Veu de Tortosa

SETMANARI REGIONALISTE

«VERGONYA ETERNA A AQUELLS QUE DESPRECIANT SON IDIOMA ALABAN LO DELS ALTRES». — Dante.

IMPRESIONS DE VIATJE

Morella, 13, d' Abril, 1901.

IV

Senyor Director del *Diario de Mallorca*.

Amich, benivolgut: acap d' arribar a naqueixa empinada ciutat, y li vuy donar conte del camí que he fet, desde que li vaig escriure.

Dia 11 demati, dita la missa, m' afich dins la diligencia qui venia d' Alcañiz, a les set y tres quarts, y cap a Gandesa s' ha dit, aont arribarem a les onze y tres quarts. Vaig tenir un camí lo mes divertit: venien dos massalionschs, axó es, de Massalió, poble aragonés, aont també parlen catalá. Era un jermá y una jermana, molt desxondits y que 'n debanaven de fil; les paraules los sortien a bolichs. Contaven de que 'ls rics del seu poble casi tots son unes males ànimes que esploten y aclotellen els pobles y que dins el Municipi fan truchs y baldufes. Seria de sentir lo qu' es segur qu' aquests rics diuent dels pobres de allá. Pareix que la política bardissenca té molt tirats a perdre els pobres d' Aragó, com casi tots els d' Espanya. Com parlaven tots dos de bon còr, vaig poder prendre moltes notes filològiques.

Arribats a Gandesa, dins vint minuts hem tocat el corn cap a Tortosa, y hi som estats a les cinch del cap vespre. A las dues de la dematinada preneh el tren correu cap a Vinaroz, aont arrip a las tres, y a una fonda son les feynes. Ja no ha pagat el colgarme, y som anat a dir missa a un convent nou de monjes franciscanes de clausura, consagrada a l' ensenyantsa, de fundació recent. La iglesia á redols vol esser ogival, y en definitiva resulta incalificable. Si l' arquitecte volgué prendre una nova orientació, se va perdre. Si volgué practicar el sistema ecléctic prenent d' assí y d' allá, li sorti un cent comes. La fatxada té el cap ó definició ogival, no gayre autèntich; la resta no te caracter. Lo mateix n' hi pren á les voltes: ni son d' aresta ni de mitx punt; son una mescla, tan poch saborosa com fava perada freda. L' àbside té cinch cares, amb les nervatures ogivals, però sense arch formeret a les cares y sense finestrels, lo qual li lleva tota la gracia. Per acabarho d' afeytar, hi ha un retaulot. amb la mateixa trasa que solen tenir els barrochs mes carronyes, però amb los detalls y obratje gòtics, y resulta vertaderament *gòtijench ó goterrench*.

Alguns se figuren que es negoci de poques taules axó de fer gotich: posen quatre pinacles, frontons y campana, Deu t' afich, Deu t' aferr, y surten uns cocòrums que no han fet cap mal á la restauració de l' ogival de bon deveres, que per coneixerlo una mica, hi ha qu' estudiarlo, no en lámimes, mes o manco autèntiques, vingudes de France o Alemania, sino en los monuments meteys que 'ns ha llegats la nostra posteritat artística amb tota l' ànima en ram d' arquitectura fins que en mala hora prengué les vies del Renaixement, les quals en punt a arquitectura resultaren, amb tota la propietat de la paraula, vies de perdició, fins á l' esrem de qu' el gran Miquel Angel y tot no s' hi pogué orientar: s' perdé ell y va dur a perdre 'ls seus deixebles. Y si no, que parlen per mi els monuments arquitectònichs que deixaren.

Vinaroz es una població moderna, molt plana, de carrers amples y drets y cases noves y renovades, y port de mar. La iglesia parroquial es molt gran; l' exterior es llis, planis de paret, qui fau peu de murada, sense entrades y sortides ni rafes ni quatre forts, amb alguns finestralets, coronat d' una baranda o barbacana, amb una filera de setjeties o aspilleres. En temps de la darrera guerra carlista serví de fortaleza, juntament en lo campanar, qui es molt gruixat y rabassut de quatre daus: el primer fa peu de murada, sense finestres. El segon y el tercer, tampoch en tenen; però si el quart, qui á la llegua se veu qu' es mes modern, y per cert que resulta poch ayrós y ben fret. La fatxada no té gayre de particular, en no esser la portada, barroca, amb columnes salomóniques a les rebanques. El portal es ample, baixet y rodó, de trassa románica. si he amb l' obratje barroch, y té certa majestat. L' interior de la iglesia demostra l' época de la construcció. Fins a-n el comensament de les voltes no té caracter ni sustancia. Les voltes qui pateixen de plenes, son de la darrera época del ogival, amb nirvis a-n els trenches y tres claus a cada dau. Els retaules no vaig tenir temps de mirarlos-me d' aprop. Supós que casi tots serán barrochs.

Per sentir el llenguatge vinaroxench, sabent qu' allá hi havia *Germanetes dels Pobres*, m' en hi vaig anar per fer una estona la pretxe amb los vellets acullits. En sortiren una partida; los vaig moure conversa, y no mes n' hi hagué un que prengué fil; y se posa á contarme una rondaya, y per cert amb

molta gracia y puresa de llenguatge. Com ja vaig comensar á prendre notes á la llibreta, un s' esclamá:—Ara li escriu la declaració. Jo entré mi meteix vaig dir:—¿Que farem? Sobre tot, ell ja no 'n vaig poder ginyar altre á dir tres paraules, y pronte me vaig esser espitxat.

Per xamba vaig sebre que vivia á Vinaroz la familia de mos bon amichs D. Juan O'Collaghan, notari de Porres, y del seu oncle M. I. D. Ramón, canonge Doctoral de Tortosa y canónista insigne. Me mostren la casa; m' hi present, y, sense essernos vists may me reberen amb los brassos oberts y d' una manera tan coral, que no sé com agrairlos ho ni correspondrehi. El pare de D. Joan es notari de allá, y el seu germá, advocat, D. Just, Fiscal Municipal. Persones finissimes y distingides y ben despertes. D. Just, amb una amabilitat que per mi no té preu, m' acompanyá per tot. El cap vespre me menaren á veure 'l port, y la *plassa de toros*, que no n' havia vista cap may per dedins. Vaig quedar sense polsos de veure que un poble com aquell tengue una plassa, si importa mes gran que la de Palma y de construcció mes monumental. Com a-n els toros may los he tenguda la pia, no'm va entusiasmar gens, veure alló, si be ho vaig mirar amb curiositat, y en vaig estar content d' haverho vist, per alló de que un senyor aprén qualque cosa de veure coses noves. Vaig prendre moltes notes del llenguatge vinarozench, que resulta molt mes aprop del tortosí que del valenciá.

Don Just O'Gallaghan, Deu li pach el favor tant be com jo voldria, me doná recomanacions per Morella, Benicarlo, Castelló de la Plana, Villareal y Elx; y a les dues de la nit cap a Morella falta gent, amb un vent fredíssim, qu' es anat creixent d' una manera feresta. La diligencia anava plena, y feya prou via.

Els companys de viatge, tots persones atentissimes y simpatiques. Y el vent qui, com mes anava mes s' enmaleia y mes fort bramulava, alsat una polseguera espantosa. Els companys m' han assegurat que tals vegades son molt frequents per aquí y que devegades son tan desfates, que giren y tomben la diligencia y els carros que troba. Aviat hem deixat es pla, y venguen muntanyes y mes muntanyes y mes muntanyes. Deyers les sis hem trobat el darrer poblet, y vent y mes vent y muntanyes y mes muntanyes, casi totes pelades com el call de la ma, casi tot peña o terra improductiva; y de d' allá

y per amunt. Sobre tot, som arribats a Morella a les deu y tres quarts. Espaumats els belindranys y la lloba del viatge de pòls del camí, m' en som anat a dir missa perquè avuy fa un any de la mort de ma mare, al cel sia ella y tots los morts.

Y per avuy ja n' hi haurá prou.

Son afectíssim,

Antoni Mª Alcover, Pre.

L' ETERN ENEMICH

El trobeu per tot, per tot se fica, tot ho destorba y entrebanca. ¿Comenseu un negoci, implanteu una industria, cerquen justicia? Se us presentarà en forma d' investigador, d' expedient, de paper sellat, de mil maneras.

Sense sapiguerho ni donarvos en compte, vos trobareu defraudadors d' aquest Estat, de aquest enemic vostre y jay de vosaltres si cayeu en sas grapas!

Un sello de menos, un empleat que tingueu sense que ho sápigla la Delegació d' Hisenda, l' incumpliment d' un dels mils y mils reglaments que hi há pera totas las cosas, vos posa á mercés seva.

¿Voleu treballar y produir? Donchs trieu la classe de producció que volgueu; l' agrícola, l' industrial, la mercantil, la navegació, totas las fonts de riquesa pública; tindreu que lluytar constantment contra aquets enemicchs que se vés presenta cada día ab mil formas y aspectes diferents.

¿Quántas y quántas activitats se malmeten y perden en aquesta lluyta! La cosa més senzilla, la que en qualsevol país ben regit se resolt en quatre días, s' eternisa en el nostre; l' interessat té de remoure obstacles, y més obstacles, resistencias y més resistencias, ab lo que 's perden pera el treball y la producció una suma incalculable d' energias.

Y tot es aixis.

L' anar á votar, l' empendres una lluyta electoral, sembla cosa fácil, y ho es relativament en tots els pobles d' Europa civilisada. Però aquí, l' Estat es també l' enemic més grós.

Per lley natural, l' Estat tindria d' ésser el primer en aplanar els obstacles, el primer en defensar la legalitat y la sinceritat electoral.

Donchs aquí es al invés, aquí tot está capgirat, aquí no té de preocupar en primer terme, al que emprén una uyta d' aquesta mena, el que vagin al

votar molts electors la seva candidatura; sinó que primer y principalment té de preocuparse de que no li rovin los vots, garantir la sinceritat electoral, precisament en contra dels elements que representan l' Estat.

Un Estat que continuament es un entrebanch pels individus que viuen sota la seva tutela, qu' está divorciat del seu modó de pensar y d' ésser, que no dona cap garantia, ni presta cap servey que no sia pagantlo deu vegadas més de lo que realment val; es un enemich al que s' ha de combatre ab totes las armas.

Las eleccions próximas son una ocasió oportuna pera ferho; donchs aprofitem-la.

Una visita á la Cova Fonda

—¿Sents, Manelet, una veu com si fos d' una dona, que va cantán?

—Fuig, home, fuig. Sembles D. Blas Sorollets. Per tot' arreu sents veu de dona.

—Escolta be.

—No sento res.

—¿No? Donchs caminém.

Y continuaren caminant los dos amichs, per aquell escabrós barranch.

Manelet, era un jove barber molt instruit, de molt bon humor y ademés era també aficionat á les escursions comarcanes; afició que poch á poch va inculcar á la majoria dels seus amichs, arribán á conseguir coneixer casi tota la comarca del seu poble, pam per pam.

En quan á amorios era poch amich de bromes y no s'el sentia discutir may ab ningú respecte á n' aquest assumpto.

En cambi l' seu amich Quimet, coneixia á totes les noyes del poble y ab totes bromejava sempre.

Aquell dia havien sortit los dos amichs d' excursió pera visitar una cova que s' hi veyen *estalagmites* y *estalagmites*. Mes pera arribar á tal punt, era preciá passar per un barranch que sols ab molta voluntat, y esposantse á rompres una llosa podia un caminar per' allí.

La veritat es que aquell paisatge era molt pintoresch, pues si be lo rocam era llis com una pedra de safareig en cambi un disfrutava veyén aquell cercle de roques de més de coranta metres d' altes y l' eygua tan clara que serpentejan d' un costat á l' altre passava per dessota d' aquells rochs posats allí per la casualitat, y formán verdaders archs de pedra escampats en totes direccions.

Tan accidentat era aquell lloch, que de moment fou preciá pararse l' dos excursionistes perque s' trobaren devant d' una verdadera muralla de rochs tan empinats y rellisquens, que era completament impossible lo poderhi pujar.

—¿Qué fem?—digué Quimet.

—¡Avant sempre!—respongué Manelet, después de rumiar un moment.

—¿Si? Donchs aturat que vaig á buscar unes ales. ¡No veus, home, que ni tu ni jo som prou pájaros pera pujar allí dalt!

Manelet, después d' esquadriñar per tots els racons, veu per fi una petita obertura á rans de terra y formada per la junta de dos roques.

—Som salvats—diu Manelet, ple de satisfacció.—Ara segueixme y estich segú que si Deu ens ajuda traspasarem aquestes muralles frestegues.

Y posantse llerchs á terra y bellugant lo cos com una serp, comensaren á embutirse per aquell forat, esposantse á que una petita distracció los proporcionés un bany, puig per sota d' ells s' hi sentia l' eygua com corria poch á poch.

Als dos minuts de trepar per aquella boca de pedra, Manelet, qu' anava devant li digué al seu company:

—¡Victoria, noy; Deu ens ajuda! Ja s' veu claror, ja som á l' altre costat.

Y sortiren d' aquella gola irregular y dura ab tota la roba bruta de terra y un xich mullada.

¡Quin cop de vista més bonich presentava lo paisatge que tenien devan!

Un lago ab un 'eygua claríssima que servia de mirall á n' els que podien arribar fins allí; rodejat de grans roques y formán una plassa de més de vint metres de rodona. Aquí se sentia lo soroll produhit per una fonteta que sortin d' entre aquelles pedres se perdia com un fil de plata per entre mitj de la grava blanca y limpia com la neu.

Allí un tros de vegetació que l' vent feya brandar y que s' perdia pel mitj d' aquelles empinades roques. Per fi, més á un costat s' hi veyia una gran cova; per la que s' podia caminar desahogadament y recorrer aquelles arcades naturals d' estalagmites y estalagmites, que era lo més bonich d' aquell redol.

Quan los dos amichs se disposaven á entrar á visitar aquella pintoresca covatxa, se quedaren admirats al sentir que de dins sortien veus de persona, lo qual per un moment los cridá molt l' atenció perque s' pensaven que sols ells podien haver arribat fins allí.

Después de cridar-se los de dintre y l' de fora, tots junts continuaren la excursió per les entranyes d' aquells rocams.

Entre l'ls qu' estaven dintre de la cova hi anaven dos noyes, filles d' un dels excursionistes, y que per afició treyen fotografies d' aquelles solitaries y distretes fondalades.

Quimet se n' emportá un tros d' estalagmita com recort d' aquella excursió.

Després de recorrer tot lo que van tenir per convenient mirar, se posaren á veremar les dos colles juntes, regresán después á casa y guiats per un practich que l'ls evitá lo passar altre cop pel mateix camí de serp qu' havien atravesat Manelet y Quimet.

Los cants que se sentien caminant barranch endins, eren de les noyes que van trovar los dos amichs visitán la mateixa cova qu' ells.

Lo tros d' estalagmita que l' Quimet se n' emportá d' aquell *castell encantat*, conegut per *Cova Fonda*, y que pesa dos kilos me'l regalá á mi com á prova de la bona amistat que hi ha entre tots dos.

E. Cantero y Hernandez.
Tortosa, Maig de 1901.

ELS ENCARRILATS

Com á primicia literaria, veusaquí un fragment del drama d' aquet titol obra

del distingit escriptor mallorquí, Joan Torrendeli, estrenat en lo Teatro Nove-tats de Barcelona.

Es el final del segón acte, que passa á cal diputat provincial D. Jaume Martorell, pare de la Catarina, qu' es la xicota del protagonista en Guillém Ferragut, un jovenet metge que pretén despertar las energias del seu poble, anomenat Montblau.—Están en escena donya Joana, la senyora de la casa don Jaume, en Torres, secretari del Ajuntament, en Pons, director del setmanari del poble, en Manlleu, menestral y president de la societat *Centro Obrero*.—Entra en Guillém, y á sa presencia tots quedan més abatuts y avergonyits que á la escena anterior, ahont apareixia el seu aclaparament, la debilitat y cobardia dels personalges, la part més principal del poble.

ESCENA XV

DONYA JOANA, DON JAUME, EN TORRES, EN PONS Y EN GUILLÉM.

GUILLÉM. (*Entrant*). Deu los guard. (*Parantse*) Perdonin. ¿Qué parlan en secret?

JOANA. Nó, pots passar, ¿Qué t creus? Estavam conspirant.

GUILLÉM. ¿Contra qui?

JOANA. Contra... contra...

JAUME. (*La mira com recriminantla*). ¿A veure qué dirás?

JOANA. Donchs, mira, no sé qué dir; perque la veritat es que si tots voleu, no sé qui es que s' hi oposa als vostres desitjos. (*A n' en Guillém*). Escolta, tú ho dirás. A la quenta aquí s' tracta d' aixecar la bandera de la pau, aixoplugarse á sota, y treballar... (*á n' en Jaume*) ¿cóm ho has dit?

PONS. (*Prompte*). Pel benestar del poble.

JOANA. Aixó mateix. Pel benestar del poble. Y á la quenta tots pensan igual, tots están disposats á sacrificarse per semblant idea, tots... fins el mestre (*pe n' Manlleu*) que jo creya qu' era el més intranzigent.

GUILLÉM. No, el mestre, nó, Ell es ben rahonable. (*Irónich*). Aquí ab el que s' ha de pensar, com vostés saben, es ab don Pere Antoni, qu' es el qui l'ls mana.

JAUME. Ell també es raonable, y no s' hi oposa.

JOANA. Si son tots. ¿Ho veus? Tots. Ara tú digas: ¿qui es el contrari? ¿contra qui se conspira? ¿contra qui conspirém? si es que conspirém contra algú.

GUILLÉM. (*Fent burlata*). ¿Contra algú? No ho vulgui saber. Tots afusellats. *Traición*, ¿cóm li dirém á n' aixó? *traición de lesa majestad*.

JOANA. (*Lo mateix*) ¿Qué dius Guillém!

GUILLÉM. Figuris; volen destronar al rey absolut d' Espanya.

JOANA. (*Molt seria*). Vejám qué dirás.

GUILLÉM. (*Serio*). Donchs, si senyor. Aquí l' que mana es el partit. Si, senyor; vetaquí l' tirá del nostre temps, el monstre sense entranyas que tot ho devora: homes, pobles, ideals, tot. Abans eran els reys que imposavan la seva absoluta voluntat. Avuy son els partits els deus que demanan víctimas. ¿Qué no ho sabeu? El partit vol, el partit mana, el partit exigeix! El partit fa de jutge, y quina justicia! tots els que

no son del partit l' han sofrida. El partit fa pobres, el partit fa richs, y ab quin criteri! Al més agoserat en l' obediencia cega, tota l' ajuda. Al vencedor las despullas: vetaquí una divisa. ¿Volen res més escandalós, més immoral, més selvalge? El partit es la cosa més tossuda, no pensa, no té sentiments, no accepta més que lo que li convé. Té l' seu camí trassat y d' allí no'n surt. May se confonen els ideals, may. Separació absoluta! Moltes vegadas heu sentit dir: «si jo fos del teu partit, també ho faria á n' aixó. Me sembla molt bé. Però com no ho soch, ¡ja veus! t' he de fer l' oposició.» El partit es una presa que no deixa clar las ayguas, y per aixó no arriban may á fer un riu; el riu de la forsa, del patriotisme, de l' energia, de l' inmensa multitut que tot lo portaria á son terme. A Montblau tothom es d' un partit ó altre. La gran majoria es del partit de don Pere Antón, uns quants de l' altre, uns pochs del republicá, fins en ténim del socialista. Tots tenen un nom foraster, cap se diu montblavench, fill de la terra, servidor incondicional del poble, de Montblau, de la nostra patria. (*Tots se mitg-redressan; una revivalla passa per damunt de tots; una forsa superior els conforta*). Despulleuvos d' aquet trajo que 'ns han portat de fora, trajo que us vé ben estrét y vos destorba per moures ab la llibertat necessaria. ¿Qué no ho veyeu? Las costuras vos tan llagas. Llenseu aquets vestits postissos; y deixeu camas y brassos ab la convenient independencia per treballar per casa nostra, pel nostre poblet, pel nostre benvolgut Montblau, empobrit pels partits, estafat pels governs, destrósat per la política, ensopit, esterilissat, mort per ideals personalíssims de gent de fora, que 'ns fan esclaus, ens xupan la sanch y encara bescantan la nostra debilitat. Casa nostra, la terra, Montblau: vetaquí l' nostre partit, el tirá que us ha de manar sempre, l' idol dels nostres sacrificis. Lluitém per la patria contra l' partit. (*Transició*). Vetaquí, vetaquí lo que feyan vostés abans d' entrar jo. (*Tots están animats; en tots hi reflexa l' alegría*).

PONS. Aixó mateix, sab? aixó mateix. Aixís, sí, aixís, sí.

MANLLEU. Qu' es la meva; vinga el mall, y á mallar tots sobre el mateix ferro... y apa, noys.

JOANA. En Jaume ho deya també: aném á la una. (*A n' en Jaume*). Es lo més encertat qu' has dit en la vida, noy, (*Aixecantse y pegantli cops á l' espalla*).

JAUME. Fuig, dona, fuig. ¿Qué t pensas tú? Sabs si no fos...

PONS. (*Anant cap á n' ell*). Tóquila. Aixó mateix, sab? Ja ens enteném. Sap? si no fos...

TORRES. (*Resoll*). Donchs; ¿entesos? ¿Aném á la una? D' acort, mestre. (*A n' en Manlleu*).

JOANA. En Torres no s' deixa convencer ¿oy? (*Vol parlar*). Si, home, sí; aixís mateix seria vosté l' secretari. (*Vol parlar*). L' hi he dit sempre: cap com vosté «El món es una comedia; representém.»

PONS. És que á vegadas acaba sen drama. (Tots conversen á la una).
 GUILLÉM. No tingui por, estimat. Els montblauencs tenim la sanxh d' horxata. Sigüem bons cristians; Deu provehirá.
 MANLEU. Sí; «fiete an la Virgüen y no corres.»
 GUILLÉM. (Riquent). Bé, vosté es un incrédul, un perdut, un republica-not.....

NOTICIES

Don Sinessi Sabater y Lledó

Ab lo cor trossejat y sense ánimo pera entreindrens en luscarr los detalls mes característichs de sa vida, venim ha donar compte de la mort del que fou nostre respectable y estimadíssim amich D. Sinessi Sabater, Degá dels Procuradors de Tortosa.

Molestat per la traydora malaltia, que l' ha conduhit á la fossa, ha estat dos anys sofrint los efectes de la mateixa ab tota aquella fortaleza d' anim del qu' espera ressignat lo fi d' aquesta vida plena de miseries y desenganys, confiant sempre en Deu y en sa Misericordia infinita.

N' obstant la edat avansada del que acaba de desapareixer del mon dels vius, D. Sinessi Sabater, deixa un gran vuyt, no solzament en sa casa sino que també en nostra ciutat. Tortosa plora, avuy, la mort de son cantor insigne; del trovador que tantes vegades ha polsat la lyra pera ennaltir les glories, tradicions y antigues gestes de sa patria, á la quina ell tan prácticament estimá.

Dotat d' un gran esperit de justicia, demostrá sa formalitat y bon critiri lo mateix en les coses propies que n les extranyes. Tot aixó s' pot apreciar en los anys qu' ha sigut corresponsal del *Diario de Barcelona* y de *La Dinastia*, durant els quals se l' ha vist, sempre, informar d' una manera digna y imparcial, cosa sumament delicada tractantse d' una població tan malmesa y desgraciada com la nostra.

En los actes mes difícils de sa carrera ha surtat sempre sa grandesa moral per tot arreu. Per' aixó ha mort sense tindre enemichs, deixant á sa familia un nom honrat y respectable.

LA VEU DE TORTOSA se limita, per' avuy, en plorar la mort del amich carinyós. Un altre dia, si á Deu plau, contar á les glories del poeta.

Rebin sa desconsolada esposa y sas afligides filles la expressió de nostre profund condol y tingan la seguretat que á sas ferventes oracions juntarem nostres pregaries.

R. I. P.

A instancias del governador civil de Barcelona senyor Larroca, ha sigut denunciat nostre estimat confrare *La Veu de Catalunya*, per l' article que ab lo

títol de «La prohibició del catalá», publicá en sa edició del dilluns.

Sentim moltíssim la ensopogada del volgut confrare barceloní y esperém que la justicia sabrá compendrer la *obcecació* dels que volén salvar la unitat de la patria, confosos y apassionats, fan tot lo que poden pera conseguir lo contrari.

La conducta del famós Marlos á Lleyda d'uria servir d' exemple á tots aqueixos liberals d' *aná per casa*. De tots modos nosaltres deuriem estar loshi agrahits, puig mes bona feyna fan ells ab sas torpeses que nosaltres desde 'ls periódichs.

Al «Diario de Tortosa»

Lluny de condoldrens les manifestacions que fa nostre volgut confrare lo *Diario de Tortosa*, en son número del divendres, ens consolen y ens alenten pera seguir treballant en lo pedregós camí de la regeneració.

Gracies á Deu que 'l *Diario* comprnent la veritat dels fets lamenta ab nosaltres la terrible salvatjada del 16 d' bril de 1899. .. ¡Nit pahorosa, jorn luctuós que Tortosa recordará sempre ab espant!

Al protestar en nostre número prop passat de les cessanties donades per l' Alcaldia, no ens proposarem posar en tela de judici lo bon zel administratiu del Municipi, ni menos los sentiments humanitaris de ningú vers les pobres viudes y orfes dels que fa dos anys caygueren ferits de mort en los salons de la Casa de la ciutat.

Si estava ó no legalisada la situació d' aqueixa pobla gent, nosaltres no hi tenim res que veure y aixó ho sab ben bé 'l *Diario*. Tortosa es prou petita y aquí tothom ens coneixém. Legalisada ó no, sempre aplaudirém l' acció meritoria de la Corporació municipal que ya portar lo pá á la casa que no n' hi havia.

Al ocuparnos de les cessanties de les que suposavém matrones de consums no anavem mes enllá, ni desitjavem que s' fes ab elles cap ilegalitat. Repeitim que nosaltres no hém d' esgrimir cap arma política, y com hem de donar per sopusat qu' el *Diario* no duptará de nostres intencions, res hem de rectificar en lo nostre solt relatiu á aquest assumptó de pura humanitat.

De les nobles manifestacions del *Diario* esperém que sos amichs del Municipi arreglarán aquesta qüestió trascendental, sobre la que no voldriam insistir.

Procuri l' Ajuntament obrar ab conciencia recta y no s' arredri per res.

Quan la bona voluntat inspira, s' arreglen les coses sense ofensa de ningú.

Lo dimars prengué possessió del canonicat, vacant per defunció de nostre inolvidable amich Dr. Belló lo Molt lltre. Sr. D. Baltasar Blanco, Dignitat d' Arcediá de nostra Santa Seu.

Rebi tan distingit Capítular nostra mes coral enhorabona.

Lo dimecres, al tardet, produhi una gran alarma un gos que, ab tota furia y ab la llengua fora, corria per nostra ciutat seguit de molts xiquets.

Tota la gent se creya que s' tractava d' un gos rabiós.

Lo dijous pel mati se va trobar un home mort sobre la via del ferro-carril en lo pas-nivell de fora Sant Vicent.

El darrer número de la notable revista de Vich *La Veu del Montserrat*, conté 'l següent interessant sumari:

«Eleccions noves», per en Lluís B. Nadal, «El Museu Episcopal de Vich en 1900», per mossen Joseph Gudiol, prebere, «Nous dats sobre 'l célebre bandoler Perot Rocaguinarda», per mossen Ramón Corbella, prebere. «Bibliografía», per en Francesch Rierola. «Crónica Religiosa», per S. E. Gazeta política, per M. R. Crónica del Principat. Folletí.—Genealogia dels reys darago é de navarra é comptes de barchinona (Portada). Dos inventaris de Montserrat (Plech I).

A Burgo de Osma y Cavana (Lugo) s' han trobat soterradas monedas antigas d' or.

Las trobadas á Cavana se diu que pujan á uns 40.000 duros.

Lo sabi astronom nostre respectable amich l' ilustre don Joseph J. Landerer, ha sigut honrat per l' Academia de Ciencias de Paris, ab la gran medalla Jansen, per sos treballs astronómichs.

Dita medalla es un premi de recient creació, que s' concedeix per bieni als sabis que més se destingeixen en lo món científich.

Rebi 'l senyor Landerer nostra mes coral felicitació.

En lo local en que s' ha de construir la Capella del Sagrat Chor s' han fixat dos rútils redactats en llengua catalana, al objecte de privar la entrada als que no tingan permis.

Aixó que avuy ens xoca no hauria de sorprendrer á ningú; puig no hi ha res mes natural qu' expresarnos en lo llenguatge nostre.

Felicitem al autor y esperém veurer secondada sa patriótica iniciativa.

Per excés d' original suprimim avuy la publicació del *Album de LA VEU DE TORTOSA* que continuarem en nostre número pròxim.

Abans d' ahir al vespre va escomensá una nova tanda d' Exercicis en la Santa Casa de Sant Joseph de Roquetas, essent molts els Reverents Sacerdots qu' han anat á practicarlos.

Esvaïlot en lo Nou Retiro de Barcelona

Al teatre del Nou Retiro hi havia un plé colossal. Pocas vegadas se veu una multitud tant extraordinaria, numerosa y composta verdaderament de totes las classes socials, y entre ellas de las més distingidas y ilustradas de Barcelona.

La espectació pera sentir la paraula dels bons patricis que devien pendre part al meeting era grandíssima.

Presidí l' eximi patrici Dr. Robert tant justament estimat pel poble de Barcelona y á sa dreta s' hi asseguren els senyors Pella, president de la Económica; el doctor Fargas; el senyor Zulueta, president de la Federació Agrícola Catalana; á sa esquerra, els senyors Rusiñol, Girona (don Ignasi) y Torrès, president de la Lliga de Defen a.

A Viena y á Roma no ha agradat gens lo drama *Electra*. Los critichs mes erudits dibuen que s' una obra rematada ment dolenta.

Los revisters mes il·lustrats d' Espanya també la calificaren de igual manera al representarse per primera vegada.

Nostre henvolgut y distingit amich D. Manel Beguer, Administrador de correus d' aquesta ciutat ha sortit cap á Barcelona al objecte de pendrer possessió del carrech d' Oficial de telégrafos d' aquella capital.

Sentim moltíssim la marxa de tan digníssim funcionari, quina honradesa y escrupulositat ha sigut sempre admirada per tothom.

Li desitjem bon viatge y bona estada.

L' Ajuntament de Tortosa ha acordat que 'ls materials, obres de conservació y de nova construcció s' adquirixin per mitj de subasta pública.

Ha prés possessió del carrech d' Administrador de correus y telegrafos d' aquesta població D. Vicent Beguer y Benedicto lo qual havia ocupat ja diferentes vegades.

Avuy l' Orfeo «La Tortosina» passará tot lo dia á l' ermita de Mitj-Cami.

Pel mati se celebrará una Missa cantada, en la que hi pendrán part tots los orfeonistes.

Pee la tarde, y en obsequi als invitats se cantarán en la plassa de l' ermita, algunes composicions de la nostra terra.

Ahir á dos quarts de tres de la tarde sortí d' aquesta ciutat, procedent de la Cava, y en direcció á Flix, lo vapor de la Societat Electro-Química d' aquella població, portán de remolch dos llanges carregades de sal procedent de les salines de nostres henvolguets emichs senyors Ballesté y Gilabert.

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA

Diümenge, dia 5, La Conversió de Sant Agustí.—Dilluns, 6, Sant Joan ante portam-latín.—Dimars, 7, Sant Estanislao.—Dimecres, 8, La aparició de Sant Miquel arcàngel.—Dijous, 9, Sant Gregori Nazianceni.—Divendres, 10, Sant Antoni.—Dissapte, 11, Sant Anastasi.

El doctor Robert s' aixecá y digué: Els pobles que volen viure á la moderna, han d' entendre que la base fonamental de la societat política consisteix en l' ús del dret electoral.

Demostrar aquesta veritat es un dels objectes del acte que va á comensarse, aixís com també té per objecte el crear educació política y costums públics de las que tant necessita la nostra Catalunya.

Aquestas paraulas, foren fortament aplaudidas.
 Acte següent, el distingit advocat, don Narcís Plá y Daniel, va comensar un brillant discurs. M' aixeco y va dir—accedint á las excitacions de companyys y amichs de l' ánima, pera dirvos lo que penso y lo

que sento respecte al problema que se 'ns presenta: la lluyta electoral.

Concretaré el meu tema a formular tres preguntes pera contestarlas detingudament.

¿Hem d' anar o no a las urnas?

¿Si hi anem, quins ideals ens hi han de acompanyar?

¿Será nostre el triomf?

De sopte rumors y crits interromperen al orador. ¿Qué passava? Una caterva d' homes ab caras patibularias asseguts en las darreres filars de butacas, provaban d' esvalotar.

Un d' ells s' aixecá, tragué una ampolla de cervesa y 's posá a beure. Com si aixó fos la senyal convinguda pera comensar l' escándol, un altre feu voleyar una ampolla, ferint al cap a un senyor. El públich al veureho indignat protestava y la confusió es feya major.

Un d' aquells brétols tragué un gat que duya en una coixinera y 'l llensá per damunt dels espectadors. Tot aixó produhia lo que 's buscava; part del públich dret dalt de las cadiras protestava, mentres alguns, esverats, saltant per las rengleras de sillons muntavan al escenari fugint del núcleus del esvalot.

Un moment, la tranquil·litat se restablí, fontee enfora del teatre els esvalotadors. El Dr. Robert, ab hermosas paraulas recomaná ordre, denunciand al poble qui eran els malfactors que venían a pertorbal.

Entré esclats de picaments de mans y viscas a Catalunya, aquella multitud de milers y milers d' ánimas se sossegá.

Allavors s' avansá D. Joseph Zulueta a fer ús de la paraula.

No hi ha res que pugui enardirnos tan com aquet mateix escándol que acabém de presenciari— digué 'l senyor Zulueta.

El demostra que la sola preséncia de aquesta multitud entusiasta, ha esverat als cacichs y 'ls ha obligat a agafar tan malas armas.

Una minoria reduidissima ha vingut a destorbarnos.... Aixó! Aixó es lo mateix que passa a Espanya! També una minoria insignificant y despreciable, li roba la pau, els drets y la llibertat.

(Una tempestat d' aplausos acullí aquestas paraulas, mentres de part de fora 's sentía 'l ressó d' una descárrega).

A n' aquet caciquisme—seguí 'l orador ab frase vibrant—havém de pegarli al cap d' un cop y pera sempre.

(En aquell moment un inspector de policia seguit d' un agent, obrintse pas de qualsevol modo, saltá per la conxa del apuntador al escenari, y digué al doctor Robert que per motius d' ordre públich sospenia 'l meeting.)

Al ferho públich el president, aquella multitud esclafí en una protesta. Y aquesta estava fonamentada perquè 'l convenciment de tothom era que allavors 'l esvalot s' havia aturat y qu' en pau y tranquil·litat podí acabar el meeting.

Els esvalotadors eran gent coneguda. No eran llibertaris o anarquistas, ni cap mena de fanastichs polítichs: eran gent apuntada, en els registres dels presiris; y 'ls que iniciarent 'l esvalot, quatre perdularis del barri de la Barceloneta, anomenats el Garbat, el Rata, etc.... Aquestos trayent llarchs ganivets, agrádiren a diferents espectadors, sense que la policia esmolestés poch ni gens.

Afortunadament del esvalot y del' agresió d' aquella murrialla no hi hagueren desgracias que sápiuguem. Un jove sortí ab el cap badat sent acompanyat a peu a casa seva. Un altre sigué auxiliat en el dispensari del carrer de Sepúlveda.

Els trets foren engegats per la forsa pública a la porta mateixa del teatre. ¿Per qué? Son els secrets dels que ho feren, més per sort aquella descárrega no feu mal a ningú.

Darrera d' ella vingué 'l empaytar a la gent pel carrer de Balmes, cridant a la multitud que sortia que alsés les mans en layre y registrant a molts personas respectables. Un escamot entrava a dintre a buydar el teatre.

En el moment que 's va donar ordre de disordre 'l meeting els viscas a Catalunya se barrejavan ab las notas de «Els Segadors», y tothom ab cara pintada de rabia veyva com els cacichs y 'ls governants havian sortit ab la seva.

Un grupo numerosíssim baixá Ramblas avall cantant «Els Segadors», y fent una xardorosa manifestació davant de *La Veu de Catalunya*. Aquella munió d'entusiastas demanavan a crits una bandera catalana y aplaudían als redactors que hi havian als balcons.

Diferentas personas ens han dut a la nostra Redacció els següents objectes que 's perderen pel teatre: Dos abrichs; un payrayga, un bastó y un barret.

El grupo baixant per la Rambla cantant «Els Segadors», se dirigía a la Plassa Real ahont hi viu el senyor Planas, qu' estava guardada per la major part de la policia de Barcelona.

A la cantonada del carrer de Fernando els manifestants xiularen y engegaren algunas pedras al balcó de la redacció d' un diari catalanófono.

Abans d' arribarhi, davant del passatge de Colón, els polissone se tiraren damunt dels manifestans, repartint a dojo cops de sabre de plá y de bastó.

La multitud s' esbandí depressa, ficantse pels carrers que abocan a la Rambla. Un grupo numeros buscá refugi al Café d' Orient y tirantse demunt dels vidres pera obrir-se pas, esbossiná aquestos.

Els contusos d' aquella càrrega foren numerosíssims, haventhi alguns d' ells qu' eran tranzeunts.

AL GOVERN CIVIL

Quan el teatre estava desembrassat en la major part, els organiadors y principals elements del meeting, varen decidir anar al Govern Civil pera formular davant del Governador la protesta més enérgica y la expressió de la seva indignació pels successos ocorreguts.

Formavan la comissió 'ls senyors Girona, Fargas, Robert, Pella, Puig y Cadafach, Carner, Prat de la Riba y molts altres personalitats més, las que, seguidas d' un gran concurs, varen encaminarse ordendadament cap al Govern Civil.

El doctor Robert, en nom del poble de Barcelona justament indignat, va fer constar davant de l' autoritat governativa, encarregada de vetllar pels drets dels ciutadans, la manera bárbara y brutal com havia sigut pertorbat el seu exercici.

El Governador va oferir amparar els drets de tots y exigir las responsabilitats de tothom: *altos, bajos y medianos*.

ELS CAUSANTS DEL ESVALOT

Segons datos que hem recullit per diferents conductes, l' origen del esvalot indigne promogut al teatre del Nou Retiro, es el següent:

Feya alguns dias que entre certa gentussa de la Barceloneta s' hi notava cert moviment. Sovintejavan las entrevistas misteriosas als Casinos conservador y fusionista d' aquell barri.

Alguns dels esvalotadors son coneguts matuters y gent ben coneguda a la Barceloneta per la seva mala conducta; entre ells hi havia barrejats alguns municipals vestits de paysá.

El subcabo de municipals que fou un dels capitostos y que vestit de paysá estava al teatre, caygué a terra al mitg de las batussas, rebent duas fortas contusions a la cara.

A la tarde d' ahir sembla que 'ls cacichs no tingueren prou confiança en els serveys de la partida de la Barceloneta, y alguns empleats de consums de la línia fical de Sans varen rebre ordres de que estessin disposats a baixar al meeting del Nou Retiro. Un consumer ben conegut, qual nom se 'ns ha dit, era l' eucarregat d' aquesta recluta.

Aquestos fets son ben coneguts a la Barceloneta y han causat a tothom fonda indignació. Tot avuy no s' ha parlat d' altra cosa a la Barceloneta ahont son del domini públich els detalls d' aquesta indigna farsa. La protesta es allá unánim y els fills de la Barceloneta fan constar que cap d' ells es natural de dita barriada.

LA POLICIA Y ELS TRINXERAYRES

Els nostres amichs que ja estavan enterats de la vergonya que pera 'l poble de

Barcelona preparavan els cacichs, al moment que va entrar la colla de perdularis, pinxos assalariats y esvalotadors els assenyalaren al inspector y sargentos de policia abans de comensar el meeting demanant que fessint sortir del local als que anavan a pertorvar als ciutadans pacífichs reunits alií en ús de son dret. La policia, com sempre, feu com aquell que no sent res.

Comensat el meeting un dels nostres amichs al veure els representants del caciquisme recullits entre l' escuma més repugnant de la societat, comensavan la seva tasca s' encará ab un inspector de policia (que li sembla que 's en Tressols) li repetí l' exitació pera que tregués del local a aquells perdularis y aquell contestá que si, que no... que ya n' havia tret; pero lo fet es que cap policia s' acostá als que cridavan, mirantse impassibles el comens del escándol y sortint tots de la sala quan vegegen que prenia las proporcions que potser desitjavan.

Una colla d' amichs agafá y lligá un dels esvalotadors, el presentá a la policia, y al demanarli que 'l portés prés, els hi

contestá textualment: «A mí que me cuenta V.» Tots els nostres amichs están preparats pera testimoniarho allí hont convingui.

OVACIÓ AL DOCTOR ROBERT

Aquet matí, al entrar al Hospital el doctor Robert pera donar classe als seus deixebles, centenars d' aquestos l' han esperat al pati fentlo objecte d' una llarga y respectuosa ovació que semblava no acabar-se.

Quantas personas contemplaren la manifestació s' associaren a ella, emocionadas per un mateix entusiasme.

Durant tot el dia d' avuy s' han vist per la plassa Real alguns agents de policia, principalment per l' indret de can Planas y Casals.

També rondavan policias pels vols del Casino del carrer Nou de la Rambla.

(De *La Veu de Catalunya*).

LO BANDOLERISME A BARCELONA

NOSTRA PROTESTA

A la que aleshores haurá fet ja tota la gent de bé de nostra terra, unim nostra protesta mes enérgica; la mes ardenta, la mes calfenta que pugui haver sortit de nostre cor.

Si 'l Govern no castiga als criminals que 'l dijous últim atentaren contra la vida dels ciutadans reunits al *Nou Retiro* de Barcelona haurém de juntarnos tots y arreplegarnos en la forma que mes ens convinga y que millor pugui resistir la embestida d' aqueixa llopada deshonorada y famolenca.

Senyor Moret.... ¡Visca la llibertat!

Si la gent indigna se reuneix cridant contra lo mes Sagrat de la terra y desde 'l mitin la torba desenfrenada apedrega 'ls Convents y les Iglesias... los *liberals*.... los que prediquen la *llibertat de conciencia*.... callen.

Si la gent de bé s' ajunta pera fer ús d' un dret legal.... allavors.... allavors.... la patria perilla.... les institucions bambolejen....

Senyor Moret.... ¡Visca la llibertat!...

¡¡¡Farsantes!!!

¡Pobre pahis!... ¡Oh patria desventurada!...

LA REDACCIO.

PASSA - TEMPS

JEROGLIFICH

::: p I d . I

ACROSTICH

.....*.....
 .....*.....
 .....*.....
 .....*.....
 .....*.....
 .....*.....
 .....*.....
 .....*.....
 .....*.....
 .....*.....

Sustituir los punts per lletres que digan noms de pobles de Catalunya, de modo que les lletres que caigan en los asterisch, formen lo nom de un setmanari resgionalista.

CONVERSA

—Vols veni, Marsal? Ella, Toneta, s' alegrará molt de veuret.

—Toneta, la teua germana, ¿a quin poble es?

—Al poble que jo t' he nombrat.

Les solucions al número próxim.

SOLUCIONS AL NUMERO ANTERIOR

- Al acrostich femeni: *Catalina*,
Ana,
tuyas,
Maria,
lluís,
antonia,
Innés,
Aida,
susana,
mercé,
estela.

A la charada rápida: *Panorama*.

Manel Toga Munt.